

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ**

Схвалено

Вченою радою Інституту
математики НАН України,
протокол № 11
від «11» жовтня 2016 року

Затверджую

Директор Інституту математики
НАН України

академік НАН України

_____ А. М. Самойленко

« __ » _____

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти – доктора філософії – спеціальності**

111 «Математика»

з дисципліни ДВА.06.03

«Гомологічна алгебра»

КИЇВ – 2016

ВСТУП

Дисципліна ДВА.06.03 «Гомологічна алгебра» входить у цикл професійної наукової підготовки аспірантів за спеціальністю 111 «Математика», що читається в 2 семестрі 2 курсу аспірантури в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS), в тому числі 30 години лекцій, 10 годин практичних та 80 години самостійної, й закінчується іспитом.

Мета і завдання навчальної дисципліни ДВА.06.03 «Гомологічна алгебра»: Володіння технікою комплексів та їх гомологій, резольвент та похідних функторів, спектральних послідовностей, вміння їх обчислювати та застосовувати до проблем алгебри, теорії зображень, топології, геометрії, аналізу, математичної фізики.

Предмет навчальної дисципліни ДВА.06.03 «Гомологічна алгебра»: Поняття та приклади комплексів, їх гомологій, гомотопії морфізмів і комплексів, конусу морфізму та їх основні властивості. Поняття проєктивних та ін'єктивних модулів і резольвент, їх існування та побудова. Означення, властивості й обчислення похідних функторів. Функтори Ext і Tor, їх обчислення й застосування. Спектральні послідовності, їх побудова й застосування. Гомологічна розмірність кілець. Комплекс Косуля та його застосування. Гомологічні множення, їх обчислення та застосування. Когомології груп, їх властивості й обчислення.

Вимоги до знань та вмінь.

Знати: поняття комплексу та гомологій, їх основні властивості, поняття проєктивних та ін'єктивних модулів і резольвент, способи їх побудови, означення й властивості похідних функторів, зокрема, функторів Ext і Tor, поняття спектральної послідовності, приклади спектральних послідовностей та їх застосувань, означення, властивості й приклади обчислення гомологічної розмірності кілець, гомологій та когомологій груп, конструкцію, властивості й застосування комплексу Косуля.

Вміти: обчислювати гомології комплексів, будувати проєктивні й ін'єктивні резольвенти, спектральні послідовності та застосовувати їх до обчислення похідних функторів, гомологічної розмірності кілець, когомологій конкретних груп, застосовувати техніку алгебричної геометрії до дослідження

конкретних задач алгебри, аналізу, топології.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності.

Дисципліна ДВА.06.03 «Гомологічна алгебра» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня доктора філософії зі спеціальності 111 «Математика» і є невід'ємною частиною підготовки за напрямком «алгебра і теорія чисел».

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

теми	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Самост. робота
1	Комплекси й гомології	6	2	34
2	Похідні функтори	6	2	34
3	Когомології груп	6	2	34
4	Спектральні послідовності	6	2	34
5	Гомологічні розмірності	6	2	34
Всього годин за семестр		30	10	170

Тема 1. Комплекси й гомології.

Поняття комплексу та його гомологій. Морфізми комплексів, гомотопії морфізмів і комплексів, гомотопічна категорія. Точна послідовність гомологій. Конус морфізму, його властивості та застосування. Точність функторів, приклади (функтори Hom і $\otimes$, формула спряженості). Проективні й ін'єктивні модулі, їх існування та властивості.

Тема 2. Похідні функтори.

Проективні та ін'єктивні резольвенти модулів і комплексів, їх існування, єдиність з точністю до гомотопії та властивості. Означення й властивості похідних функторів, способи їх обчислення. Функтори Ext і Tor , їх властивості. Зв'язок Ext^1 з розширеннями. Множення у функторі Ext .

Тема 3. Когомології груп.

Означення й властивості когомологій груп. Стандартні резольвенти й обчислення когомологій, приклади. Когомології Тейта скінчених груп. Зв'язок H^2 і H^3 з розширеннями груп. Групи з періодичними когомологіями.

Тема 4. Спектральні послідовності.

Означення спектральної послідовності та її границі, умови існування границі. Спектральні послідовності градуїованих комплексів та бікомплексів, їх границі. Застосування: спектральні послідовності композиції функторів та часткових похідних, спектральні послідовності когомологій груп.

Тема 5. Гомологічні розмірності.

Гомологічна та слабка гомологічні розмірності, їх властивості. Застосування спектральних послідовностей до оцінки гомологічної розмірності. Приклад: квазіспадкові алгебри. Гомологічна розмірність кілець многочленів та регулярних локальних кілець. Комплекс Косуля, його властивості. Застосування комплексу Косуля в комутативній алгебрі.

Література:

1. Бурбаки Н. Алгебра. Глава X. Гомологическая алгебра. М.: Наука, 1987.
2. Картан А., Эйленберг С. Гомологическая алгебра. М.: ИЛ, 1960.
3. Маклейн С. Гомология. М.: Мир, 1966.
4. Weibel Ch. A. An Introduction to Homological Algebra. Cambridge University Press, 1994.

Програму підготував
доктор фіз.-мат. наук, професор,
член-кор. НАН України

Ю. А. Дрозд